

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Qu. II. De Efficacia, Appretiatione, & aliis conditionibus necessariis
Pœnitentiæ reconciliativæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

re, juxta Suarez: & si occurreret, obligaret tantum ex communi charitate & communitatem. Addunt præterea alii alios casus: sed sine fundamento.

17.
An justificatus per solum actum dilectionis teneatur postea elicere actum formalem pœnitentiæ.

Petes: an si quis esset justificatus per pœnitentiam virtuales, scilicet dilectionem Dei super omnia, obligetur postea adhuc elicere pœnitentiam formalem & explicitam? Resp. probabiliter Neg. cum Vasquez, Præposito & aliis contra Vega, Suarez & alios: nam pœnitentia videtur solum esse in præcepto in ordine ad obtinendam à Deo veniam seu remissionem peccatorum; quæ supponitur in casu quæstionis.

An quoties justificatus peccatorum memoria incidit, debeat pœnitere.

Multò minùs obligatur peccator jam justificatus pœnitentiam repetere toties, quoties peccata postea memoriæ occurrunt tamquam detestabilia, ut docent Doctores communiter contra varios antiquiores. Quàmvis enim hoc sit optimum consilium, nullum tamen adfertur istius obligationis fundamentum: nec fideles aut confessarii communiter de hoc sunt anxii. Per primam denique pœnitentiam reconciliativam satisfactum est fundamentis, ex quibus nascitur obligatio pœnitendi.

18.
Quæ pœnitentia sit in præcepto.

Olim contritio perfecta, in lege nova saltem attritio.

Ex dictis colligitur illa pœnitentiam esse in præcepto, quæ requiritur & sufficit ad remissionem peccatorum. Unde constat olim fuisse requisitam contritionem perfectam, cum videlicet peccatoribus non suppeteret aliud medium ordinarium ad impetrandam peccatorum remissionem. At quia in lege nova sufficit attritio, etiam cognita, cum Sacramento ad impetrandam veniam (ut infra dicitur) sequitur eandem sufficere cum Sacramento ad implendum præceptum pœnitentiæ.

19.
An hoc sufficiat cum Sacramento in articulo mortis convertitur.

Judicium auctoris.

Dubitatur tamen, an attritio cum Sacramento sufficiat in articulo mortis? Nam hoc negat Suarez, Præpositus & plures alii, putantes peccatorem tunc obligari ad contritionem, saltem ex charitate sui ipsius, ut securissimè salutem provideat: maximè cum non sit omnino certum, attritionem cognitam sufficere cum Sacramento ad justificationem: major autem probabilitas nequeat occurrere damno irreparabili, quod sequeretur, si illa opinio à parte rei esset falsa. Et pro praxi quidem hoc saltem consultissimè est; uti etiam, quòd pluribus & sæpè repetitis mediis homo salutem prospiciat in tali articulo, in quo agitur de negotio jam jam instantis æternitatis. Attamen sufficit absolute certitudo moralis, qualis in rebus humanis exquiritur, de recuperatione divinæ amicitiae: ad quam sufficere attritionem cum Sacramento videtur moraliter certum, ut patebit ex infra dicendis. Alioquin contritione semel elicita, non est quis magis certus, quòd perfectam contritionem habuerit; & tamen ad illam identidem repetendam non obligatur. Posset quidem peccator in fine vitæ esse obligatus ad perfectam Dei dilectionem, idque ratione

præcepti charitatis Dei, quo tamen similiter obligaretur is, qui nunquam peccavit. Ita Lugo & varii Recentiores. Aliàs si non foret moraliter certum attritionem sufficere, clarum esset obligari peccatorem pro tali articulo ad certum remedium contritionis perfectæ. Eò magis, quòd accedat aliunde non certò constare peccatori de absolutione Sacerdotis, an is verè sit sacerdos, vel an verè absolverit: forte enim alterutrum fingit (quòd soli absolventi constat) vel forte est invalide ordinatus, quòd insuper aliunde dependet. Ad hæc tamen responderi posset, constare peccatori id sufficienter, nempe certitudine morali. Nihilominus inde satis patet, quàm sit saltem consultum in isto articulo conari ad perfectam, immo & iteratam cordis contritionem.

QUESTIO II.

De Efficacia, Appropriatione & aliis conditionibus necessariis pœnitentiæ reconciliativæ.

DICO I. Requiritur ad reconciliationem pœnitentia, quæ sit detestatio peccati efficax. Patet ex Scriptura, quæ passim requirit, ut impius derelinquat vias suas, avertat se ab injustitiis suis, easque à se projiciat: quæ planè significant detestationem debere esse ita efficacem, ut per illam voluntas absolute fugiat omnem offensam Dei. Et *Trid. sess. 14. c. 4.* docet de contritione imperfecta, eam tunc demum disponere in Sacramento ad remissionem peccatorum, si voluntatem peccandi excludat. Ratio est: quia cum affectu inefficaci potest consistere voluntas de cetero peccandi; immo & affectus inefficax seu complacentia circa peccata commissa.

Potest autem considerari efficacia actus pœnitentiæ, partim circa præterita, partim circa futura. Et circa futura quidem debet esse absolute efficax vel in actu primo, cum debeat esse absoluta voluntas de cetero servandi mandata, & Deum non offendendi morè iter. Quòd etiam expresserunt *Florentinum*, & *Tridentinum*, dùm ad contritionem requirunt *propositum non peccandi de cetero*. Circa præterita verò apparet difficultas: cum enim ad præteritum non detur potentia, non videtur circa illud posse efficaciter versari voluntas. Ideoque hoc non debet ita intelligi, quali possit aut debeat homo absolute velle tacere, quòd non peccaverit: hoc enim stultum esset juxta *D. Thomam*. Debet ergo circa præterita peccata elici talis displicentia vel detestatio, quæ peccator sic abominatur peccatum, ut si res esset integra, faceret peccatum tale vel tale non esse commissum, seu

seu non fuisse committendum, & hic affectus explicatur per has & similes propositiones, *Vellem non peccasse. Vinam non peccassem. Huiusmodi, dissuadet mihi, Pœnitent me, quod Deum offenderim.* Eliciturque aliquando per modum fugæ, & contritionis à peccato; aliquando per modum prosecutionis, quæ habet pro objecto, non peccasse. Estque indifferens, utrovis modo eliciatur: quamvis frequenter unus alterum concomitetur, & ex prosecutione nascatur fuga. In omnibus præterea consequitur passio doloris, sive afflictio quædam & molestia animi, quæ etiam frequenter redundat in portionem sensitivam. Quamvis propria contritionis seu pœnitentiæ essentia potius consistat in actu.

Dico II. Pœnitentia ad remissionem peccatorum requisita debet esse cum proposito non peccandi de cetero: sufficit tamen propositum implicitum & virtuale contentum in ipso actu detestationis seu contritionis. Prima pars est certa ex *Florentino & Tridentino* mox citatis. Patet etiam ex Scriptura exigente novam vitam, & custodiam mandatorum; utique in proposito. Idem tradunt Patres & Doctores communiter.

Secunda pars est *Navarri, Vega, Vasquez, Præpositi*, & plurium aliorum contra *Suarez* & alios. Probat: quia vera peccatorum detestatio virtualiter continet propositum non peccandi, utpote impossibilis cum affectu peccati: ergo non est ratio, cur insuper requireretur aliud propositum explicitum; præsertim cum detestatio charitate perfecta sit proxima ad gratiam dispositio, eamque ipso instanti secum adferat. Confirmatur: quia fieri potest, ut detestans peccata non cogitet de illi in posterum vitandis, vel certo sciat se jam moriturum: non videtur autem dubitandum, quin talis iustificabitur, eam sine expresso proposito non peccandi.

Nec obstant Concilia, Patres & Theologi, dum requirunt propositum non peccandi: non enim requirunt propositum explicitum, sed sive illud sit explicitum, sive virtuale; quod per se est. Unde *Trident. sess. 14. c. 4.* loquens de contritione imperfecta, solum requirit, ut voluntatem peccandi excludat: ad quod non requiritur propositum expressum; ut patet. Notandum tamen, vix posse deesse expressum non peccandi propositum; si perfecte penitenti talis cogitatio practicè occurrit. Ad quod etiam in praxi est laborandum, tum quia est tutius & securius justificationis remedium: tum quia propositum expressum est magnum vera penitentiæ signum.

Dico III. Ad pœnitentiam reconciliativam non requiritur certa perfectio intentionis aut durationis, sed sufficit appretiativa. Ita communiter Doctores contra paucos. Probat: quia in quavis intentione & duratione habetur tota perfectio entitativa a-

ctus. Deinde non potest certa intentionis aut durationis mensura cum fundamento statui. Denique dum Scriptura postulat contritionem ex toto corde, intelligenda est de dolore appretiativè summo; sicut dum præcipit dilectionem Dei ex toto corde, intelligitur de dilectione appretiativè summâ.

Hæc autem appretiatio consistit in eo, quod sicut Deus est super omnia diligendus, ejusque amicitia cunctis creaturis est præponenda, quia est summum bonum; ita peccatum sit super omnia mala fugiendum, quia est summum malum: adeo ut si talis pœnitentiæ actus in voluntate perseveret, & contingat quodcumque aliud incommodum representari, futura sit parata subire potius quodvis detrimentum, quam consentire in peccatum: etsi frequenter fiat, ut ob representationem alterius objecti voluntas à suo proposito deflectens in peccatum consentiat. Estque hoc intelligendum de quocumque malo etiam poenæ inferni: quam homo potius subire deberet, utpote minus malum, quam culpam. Quamvis attritio concepta ex metu inferni non detestetur peccatum plus quam ipsum infernum, juxta *Aversa q. 2. sect. 10.* quæ tamen cum Sacramento est utilis ac salutaris, ut infra dicitur.

Adverte tamen non necessariò debere institui expressas ejusmodi comparationes, quæ fragilioribus periculosa essent: sufficit enim talis præferentia implicita, quæ in actu efficaci ob tale motivum elicit involvitur. Quamvis comparatio ista sit valde laudabilis, ac legitimæ pœnitentiæ signum.

Dico IV. Pœnitentia, saltem implicitè, debet esse appretiativè major de peccatis gravioribus, quam de levioribus. Patet: nam unumquodque est detestandum juxta suum gradum malitiæ: & in gravioribus est major ratio detestandi.

Dixi implicitè: nam qui verè detestatur peccata, eo ipso magis detestatur illa, in quibus est major detestandi ratio. Immo vi ipsius contritionis ita censetur affectus, ut si necesse foret alterutrum è duobus operibus prohibitis eligere, potius eligeret quod est minus.

Non est tamen necesse comparationem inter peccata facere, ut illa explicitè juxta comparationem factam detestemur: cum non sit necesse gravitatem singulorum scire inter se ponderare, immo nec illa in memoriam sigillatim revocare, aut distinctè illis conteri, ut mox dicitur. Qui equidem comparationem illam faceret, & juxta eam de peccatis doleret, deberet de graviori magis dolere: si enim magis detestaretur levius, implicite præ illo approbaret gravius, essetque paratus committere potius gravius, quam levius; quod est inordinatum. Immo si comparatio fieret inter mortale & veniale, indubiè ista inversio esset mortalis. Quando autem fit comparatio inter mortalia,

25. In quo hac consistat, declaratur.

26. Aliqua Expressæ comparationes sunt periculosa imperfecta in Charitate.

27. Majora peccata sunt appretiativè magis detestanda.

Implicitè scilicet.

28. Non necessariò explicitè.

Qui inter propria peccata comparatione facta levius peccatum præ gravi detestatur, peccat: et quomodo.

lia quorum utrumque quidem detestatur, mallet tamen se commisisse quod est majus, v. g. homicidium, quàm minus, v. g. furtum, *Henriquez, Sotus* & Nonnulli alii putant esse tantum veniale. Quod etiam verum esse possit, quando inter utrumque mortale non est notabilis excessus: sed tamen est juxta Doctores communiter, si excessus fuerit notabilis: nam qui mallet se commisisse duo mortalia, quàm unum ejusdem gravitatis, peccaret moraliter; ergo etiam mortaliter peccat, qui mallet se commisisse peccatum longè gravius, quod duplici æquivaleret. Confirmatur: quia casu quo alterutrum è duobus esset committendum, eligens majus peccaret moraliter; ergo etiam is qui peccatum longè minus detestatur appetitivè plus quàm peccatum majus, mallet què se majus commisisse.

29. *Faciliâ comparatione inter propria & aliena peccata, ista sunt præhis, etsi gravioribus detestanda.*

Quæ diximus; intelligenda sunt, si fiat comparatio inter peccata propria, graviora & leviora: nam si fiat comparatio inter peccata propria & aliena, debemus magis detestari propria, etiam venialia, quàm mortalia aliena: cum ne quidem ad avertenda peccata totius mundi possit eligi vel minimum veniale. Confirmatur: quia charitas Dei nos obligat, ut magis fugiamus, quod Deus magis à nobis vitari desiderat, licet aliud malum ipsius sit simpliciter gravius: Deus autem magis desiderat, immo præcipit, ut non faciamus verum peccatum, etiam minimum, ut alienum quodcumque vitetur.

30. *Pœnitentiâ reconciliativa debet esse de omnibus mortalibus.*

DICO V. Pœnitentiâ reconciliativa debet esse aliquo modo de omnibus peccatis mortalibus: sufficit tamen, quod in generali, absque distincta & explicita recogitatione ac detestatione singulorum. Prima pars est certa. Patet ex Scriptura, quæ indicit pœnitentiâ de omnibus peccatis, ut *Ezechielis 18. Si impius egerit pœnitentiâ ab omnibus peccatis suis &c.* Ideoque SS. Patres falsam dicunt esse pœnitentiâ, quæ non est de omnibus peccatis, ut ex *Augustino* seu potius alio Auctore apud ipsum *h. De vera & falsa pœnitentiâ c. 9.* refertur *can. Sum plures 42. dist. 3. de Pœnitentiâ.* Et ex *Innocentio II. can. Fratres nostros dist. 5, ibidem.* Ratio est: quia peccatum, de quo non habetur pœnitentiâ, non remittitur: unum autem mortale non remittitur sine altero, ac etiam unicum sufficit ad inimicitiam cum Deo.

31. *Potest dari alioquin Pœnitentiâ bona, quæ non est generalis.*

Adverte, posse dari pœnitentiâ, etiam bonam, quæ non est generalis de omnibus peccatis, quando videlicet motivum pœnitendi non est omnibus generale. Sic potest quis rectè & efficaciter dolere de homicidio ob specialem illius turpitudinem, et si non doleat de aliis peccatis, immo et si illis de facto per affectum inhæreat. Quando autem motivum pœnitendi est generale, tunc, saltem regulariter, qui efficaciter dolet de uno peccato mor-

tali, dolet etiam implicite & virtualiter de aliis: v. g. qui de luxuria dolet, quia summum bonum graviter offendit, dolet etiam implicite de omni alio mortali peccato, nec potest cum tali dolore complacencia ullius peccati mortalis consistere. Idem est, quando quis de uno dolet, quia meretur poenam æternam. Ratio est: nam qui ali- quod objectum vult, efficaciter quantum potest, aversatur omnia cum tali objecto incompatibilia. Sicut qui detestatur unum vulnus lethale, detestatur implicite omnia; cum detestando unum, intendat absolute conservare vitam; ad quod requiritur absentia omnis vulneris lethalis. Non est quidem necesse, ut qui ob divinæ bonitatis offensam detestatur peccatum mortale, detestetur etiam venialia, utpote per quæ non dissolvitur divina amicitia: sicut qui amat Deum super omnia, simul potest retinere affectum erga veniale peccatum. Considerandum autem omnino est, ut etiam si quis non recordetur nisi unius vel alterius peccati seu criminis, eliciat tamen pariter contritionem generalem etiam de aliis, præsertim oblitis, ut reconciliatio etiam in Sacramento sit securior.

Secunda pars est communis Doctorum hoc tempore, contra Nonnullos, qui significarunt requiri de singulis peccatis distinctum dolorem (quam sententiâ *Carriani* appellat ridiculam, & Doctores passim ut improbabilem refellunt) & contra *Sotum, Canum* & quosdam alios docentes, pœnitentiâ debere elici explicitè & distinctè (etiam non in distinctis actibus) de omnibus peccatis in specie & numero, quorum post sufficientem examen potest peccator recordari. Sed hæc, et si consulescissima & à Patribus commendata, non sunt simpliciter necessaria: nisi quod confessioni debeat præmitti diligens examen juxta *Trid. sess. 14. c. 8.* non ut eliciatur contritio, sed ut fiat debita de singulis confessio.

Probatur itaque Conclusio quoad secundam partem: quia ex nullo capite ostendi potest, quod aliquando amplius sit necessarium. Aliundè autem constat sine distincta recogitatione, & peccatorum recogitatorum explicitâ ac distinctâ detestatione, posse elici dolorem efficacem de omnibus peccatis, etiam ex motivo charitatis Theologicæ, qui quidem dolor sit impossibilis cum omni mortali, habeatque omnem perfectionem detestationis explicitæ. Deinde et si daturna recogitatio præcesserit, sæpè tamen est moraliter impossibile, in puncto contritionis ac justificationis esse cogitationem omnium peccatorum, si hæc sint nimis multa & varia: adeoque tunc solum potest esse pœnitentiâ de illis quatenus in confuso consideratis. Denique illa vitæ antea recogitatio sæpè requirit longam temporis moram; cum tamen

tamen perfecta ad Deum conversio possit etiam in magnis peccatoribus fieri brevissimo tempore, ut patet in Latrone, Zachæo & aliis.

QUÆSTIO III.

De Necessitate seu Sufficiētia Contritionis, etiam imperfectæ, seu Attritionis cum Sacramento.

Nota duplicem à Tridentino sup. c. 4. poenitentiam seu contritionem assignari: unam perfectam, quæ etiam Contritionis nomen simpliciter retinet: aliam imperfectam, quæ Attritio dicitur. Idque accommode ad ipsas voces: nam sicut contritio realis perfectam denotat (ut sic dicam) tritionem & comminutionem rei, attritio autem inchoatam & imperfectam: sic perfecta contritio voluntatis cor peccatis induratum confringit & perfecte peccata comminuit, attritio autem solum inchoativè.

Describi autem potest contritio perfecta, quod sit detestatio peccati, quatenus est summum malum & offensa summi boni super omnia amabilis; Vel (ut alii passim) super omnia dilecti. Quod aliqui Doctores sic intelligunt, ut ad contritionem putent necessariò præviè concurrere expressum & distinctum actum dilectionis Dei. Sed quàmvis verum sit, quod frequenter ita contingat, aut nam sit contingere; eò quod odium mali soleat procedere ex amore boni oppositi: non apparet tamen, cur malum voluntati propositum non possit primò movere voluntatem ad illius fugam, etsi non præcesserit distinctus actus prosecutionis boni. Et alioquin ipsa contritio est actus, esto securitarius, charitatis Theologicæ; quæ sicut inclinatur ad amandum Deum & bonum ipsius, sic etiam ad odiendum mala opposita ex eodem motivo. Et hoc sensu Tridentinum supra contritionem docet aliquando esse charitatem perfectam, non solum quia oritur ex amore Dei prævio, sed quia ipsa quoque contritio est charitatis actus, & procedit ex illius motivo. Ad praxim quod attinet, possumus esse securi hoc dolore elicitò, quia eo supposito credi potest, non deesse actum Charitatis, si is tam naturaliter præcedat; aut certè, non esse necessarium.

De hac porrò contritione, utpote perfectissima possibili, non est dubium, quin sufficiat ad reconciliationem in Sacramento. Immo sufficere etiam extra Sacramentum actu susceptum, indubitatum est apud Doctores, & ex professo à nobis traditur in materia de Justificatione disp. 5. q. 5. Nulli tamen præterea Poenitentia id competit, juxta D. Thomam, D. Bonaventuram & alios Doctores communissimè: quamquam Nonnulli etiam

hanc vim adscriperint poenitentia conceptæ ex motivo justitiæ vel alio simili propter Deum, etsi non sit motivum charitatis. Quorum sententiam acri censurâ perstringit Vasquez, sed probabilem putat Suarez, & à nota liberant Lugo & Dicalillo. Vide dicta disp. cit. q. 3. n. 23.

Attritio est dolor de peccatis deficiens à perfectione contritionis, potissimum ex parte motivi; ideoque non est per se dispositio proxima ad gratiam. De ea Tridentinum supra dicit, quod ex turpitudine peccati consideratione, vel gehennæ & poenarum metu communièr concipiatur. Quàmvis etiam ex aliis motivis charitate inferioribus (de quibus postea) concipi possit. His notatis

Non desuerunt olim gravissimi scriptores, qui cum Magistro 4. d. 18. præquirebant contritionem perfectam, adeoque justificativam peccatoris. Et favet S. Bonaventura, quem pro Magistri sententia refert Palavicinus l. 12. Hist. Trid. c. 12. n. 3. addens, Richardo Victorino lib. de Pœnitentiæ ligandi atque solvendi c. 2. eam adèd absurdam fuisse visam, ut irrisione magis quàm impugnatione dignam appellaverit, juxta quam nimirum solvere sit idem quod declarare verè solutum fuisse. Verum etsi Richardus Victorinus lib. cit. Sed c. 12. Sic loquatur, revera tamen coincidit cum sententia Magistri adscribens remissionem culpæ, absolutioni præviam soli Deo, sacerdoti autem solutionem à debito poenæ temporalis, nec non à debito confitendi: pro ut Tractatum relatum sæpius revolventi satis apertè patuit. Unde cum pro sententia Magistri refert Suarez de Pœnit. disp. 20. sect. 1. n. 1. At verò D. Bonaventura d. 17. p. 2. a. 1. q. 4. in Corp. apertè sicut communi doctrinæ post alia dicens: *Hæc autem dispositio attritio est, quæ frequenter ob Confessionem superadjunctam & absolutionem sacerdotis, fit, & movetur per gratiam &c.* Et ad 1. Dicendum quod vocat suscitatum, dispositum ad charitatem, qui iam incipit suscitari; cum atteritur per dolorem, & in Confessione plerumque recipit vitam. Et d. 18. p. 1. a. 2. q. 1. in Corp. oppositam sententiam refutat, dicens, quod habet in superficie phantasiam, & inter alia adducens, quod possibile est, quod aliquis ad absolutionem accedat attritus, sicut ad Baptismum: quare tunc non fiet attritio contritio, cum non sit factus? Dum autem remissionem culpæ adscribit in Sacramento Poenitentia, uti Baptismi, soli Deo, addit ibidem, proprie loquendo; item, per modum activi & imperantis ex se, hoc est, per modum causæ efficientis & principalis, qui est Deus infundens gratiam. Vide ipsum supra. Doctrinam porrò de Contritionis necessitate in Sacramento, & attritionis insufficientia Facultas Parisiensis Anno 1636. die 1. Julij omninò damnavit, eamque pronuntiavit esse quietis Animarum perturbativam, communi & omninò tutæ praxi Ecclesiæ contrariam, efficaciam Sacramenti

Quid Attritio.